

26 Egenavgifter

Sammanfattning

Egenavgifter är en del av de socialavgifter som ska betalas enligt socialavgiftslagen (SAL). Socialavgifter enligt SAL utgörs av arbetsgivaravgifter enligt 2 kap. eller egenavgifter enligt 3 kap. SAL. Avgifterna är avsedda att finansiera systemen för social trygghet. Avgifter ska betalas även på inkomstdelar som inte ger rätt till motsvarande förmåner från socialförsäkringen, t.ex. på inkomster som överstiger 7,5 prisbasbelopp. Denna del brukar benämnas skattedelen av socialavgifterna. På inkomster som över huvud taget inte ger rätt till förmåner från försäkringen ska det betalas särskild löneskatt i stället för socialavgifter.

En utförligare beskrivning av egenavgifter och av särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster (SLF) finns i Handledning för skattebetalning 2004 (SKV 404 utgåva 3) avsnitt 8.3 respektive avsnitt 9.

26.1 Vem ska påföras egenavgifter?

Egenavgifter ska betalas på avgiftspliktig inkomst av arbete i Sverige samt av arbete i utlandet om den avgiftsskyldige när arbetet utförs omfattas av svensk socialförsäkring enligt EG-rätten eller enligt socialförsäkringskonvention.

Den vanligaste formen av avgiftspliktig inkomst är överskott av aktiv näringsverksamhet. Beträffande ersättningar för arbete krävs i regel också att näringsidkaren har F-skattsedel för att egenavgifter ska betalas. Egenavgifter ska i vissa fall betalas även på inkomst av tjänst. Som exempel kan nämnas ersättningar under 10 000 kr från privatpersoner, lön från utländsk arbetsgivare utan fast driftställe här när det finns avtal om betalning av socialavgifter m.m. (se 3 kap. 4-8 §§ SAL).

Den som vid beskattningsårets ingång fyllt 65 och är född 1938 ska bara betala ålderspensionsavgift med 10,21 %. Dessutom betalas särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster med 16,16 %. Egenavgifter betalas inte av den som är född före 1938. I stället betalas SLF med 24,26 %. Egenavgifter påförs endast fysiska personer inklusive delägare i handelsbolag. Detta gäller också kommanditdelägare.

26.1.1 Vad består egenavgifterna av?

Egenavgifterna består enligt 3 kap. 13 § SAL för 2004 av;

1. sjukförsäkringsavgift 11,81 %
2. föräldraförsäkringsavgift 2,20 %
3. ålderspensionsavgift 10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift 1,70 %
5. arbetsmarknadsavgift 1,16 %
6. arbetsskadeavgift 0,68 %

Till dessa socialavgifter i egentlig mening kommer den allmänna löneavgiften, som för 2004 var 3,13 %. Lagen (1994:1920) om allmän löneavgift reglerar uttaget av denna avgift. När man i inkomstskattelagen använder beteckningen egenavgifter avser man därmed även allmän löneavgift (2 kap. 26 § IL). I fortsättningen används därför, om inte annat anges, beteckningen egenavgifter även för allmän löneavgift.

26.1.2 Vem ska påföras särskild löneskatt?

Uttaget av särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster är reglerad i SLFL. Särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster (SLF) tas ut på bl.a. passiv näringsverksamhet i Sverige och på inkomst av aktiv näringsverksamhet för den som fyllt 65 år (se del 1 avsnitt 14). SLF ska skiljas från särskild löneskatt på pensionskostnader (SLP), som utgår efter andra grunder (se del 3 avsnitt 12). I likhet med egenavgifter påförs löneskatt på vissa förvärvsinkomster endast fysiska personer inklusive delägare i handelsbolag och dödsbo. När beteckningen löneskatt eller särskild löneskatt används i detta avsnitt förstås därmed särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

26.2 Gemensamma bestämmelser

Vid tillämpning av inkomstskattelagen likställs särskild löneskatt med egenavgifter (2 kap. 26 § IL). När begreppet egenavgifter därför fortsättningsvis används avses även särskild löneskatt om inte annat anges.

Avdrag

Näringsidkare får göra avdrag för avsättning för beräknade egenavgifter för beskattningsåret. Det följande året görs avstämning av tidigare medgivna avdrag mot påförda egenavgifter genom att avsättningen återförs och avdrag medges för påförda avgifter (se nedan). Numera krävs för avdrag inte att avsättning har gjorts i räkenskaper. Detta gäller för alla kategorier skattskyldiga (16 kap. 29 § IL).

Dödsbo	Dödsbo medges avdrag för avsättning för SLF på vanligt sätt med normalt 20 % (se nedan).
Underlaget för avsättningen	Underlaget för avdraget är nettointäkten av verksamheten före avdraget, minskad med sjukpenning eller liknande ersättning som avses i 15 kap. 8 § IL, inkomst som räknas som inkomst av anställning enligt 2 kap. 3–5, 15 och 16 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.
Verksamhet utomlands	Numera behöver näringsverksamheten inte vara bedriven i Sverige för att avdrag ska ges. En näringsverksamhet kan nämligen bedrivas utomlands under sådana omständigheter att inkomsten ska beskattas i Sverige och näringsidkaren omfattas av svensk socialförsäkring. Ändringen har införts bl.a. för att de svenska bestämmelserna inte ska innebära några etableringshinder enligt EG-rätten.
Avsättningens storlek	För egenavgifter får avsättning uppgå till högst 25 % av underlaget. Detta innebär inte att en skattskyldig fritt får välja en procentsats för avsättningen bara den inte överstiger 25 %. Avsättningen ska motsvara de egenavgifter som belöper på det aktuella beskattningsåret och får inte användas för resultatutjämnning. 25 % på underlaget motsvarar ungefär de egenavgifter en skattskyldig kommer att påföras när han inte är befriad från att erlagga någon egenavgift och när han inte haft någon karenstid inom sjukförsäkringen.
Sjukförsäkringsavgift för den med karens	Den som har inkomster av annat förvärvsarbete (vanligen inkomst av näringsverksamhet) kan hos försäkringskassan begära att sjukförsäkringen ska gälla med viss karens. Sjukförsäkringsavgiften för 2003 var för den som hade 3 dagars karens 9,25 % och för den med 30 dagars karens 7,42 %. Dessa procentsatser gäller för inkomster upp till 7,5 prisbasbelopp. På den del av inkomsten som är högre beräknas full sjukförsäkringsavgift, dvs. 11,81 %. Det bör uppmärksammas att vissa näringsidkare kan ha saknat F-skattsedel under hela eller del av året. På grund därav påförs de, avseende arbete för annans räkning, inte egenavgifter alls eller endast under en del av året. Avdrag för beräknade egenavgifter medges dock inte med högre belopp än som täcker de på beskattningsåret belöpande egenavgifterna (16 kap. 29 § IL). De på beskattningsåret belöpande egenavgifterna påverkas också av det företagsstöd som ges i form av särskilt avdrag vid avgiftsberäkningen. Avdrag görs enligt 3 kap. 18–19 §§ SAL med 5 % av avgiftsunderlaget och i princip högst 9 000 kr. För viss verksamhet i stödområde görs också avdrag enligt lagen (2001:1170) om utvidgning av de särskilda avdragen enligt SAL med 10 % av avgiftsunderlaget och i princip högst 18 000 kr.

För den som är skyldig att betala särskild löneskatt får avdrag för avsättning göras med högst 20 %.

För passiv näringsverksamhet uppgår den särskilda löneskatten till 24,26 % av underlaget. Eftersom underlaget bestäms *efter* avdrag för avsättning för denna skatt måste procentsatsen räknas om när avsättningsbeloppet bestäms. Omräkningen ger 19,52 %. Det får anses godtagbart med en avrundning av denna procentsats till 20 %. För den som är född 1938 eller senare och under hela året haft hel ålderspension ska särskild löneskatt betalas på inkomst av aktiv näringsverksamhet och på vissa tjänsteinkomster. Skattesatsen är då 16,16 %. Han ska dessutom betala ålderspensionsavgift med 10,21 %. Totalt ska han alltså betala 26,37 % i löneskatt och egenavgifter. Motsvarande omräkning av denna procentsats ger ett avdrag på drygt 20 %, som avkortas till jämnt 20 %, vilket är maximalt avdrag för denna kategori skattskyldiga.

26.3 När bör rättelse göras?

Normalt bör det deklarerade avdraget för egenavgifter accepteras även om detta framstår som något för högt eller för lågt. Om avvikelserna är av sådan storlek att det kan antas att näringsidkaren försökt uppnå en obehörig förmån bör avdraget rättas.

Näringsidkare som inte gjort någon avsättning alls bör tillgodoses motsvarande belopp *ex officio*.

26.4 Avdrag för egenavgifter vid skönstaxering

När skönstaxering åsatts ska avdrag för egenavgifter beräknas och tillgodoses. Denna beräkning innebär justering på grund av påförda egenavgifter och tidigare medgivna avdrag för egenavgifter, samt årets beräknade avsättning. Förfarandet är alltså detsamma som när taxering åsatts enligt lämnad deklaration.

26.5 Ändring vid avvikelse från deklarationen

Om nettointäkten av verksamheten sänks av skattedomstol omräknas egenavgifterna. Restituerade, avkortade eller avskrivna egenavgifter är enligt 16 kap. 29 § IL skattepliktiga i den mån avdrag tidigare har medgetts för dem. Avgifterna är skattepliktiga för det beskattningsår de har restituerats, avkortats eller avskrivits.

Om nettointäkten av näringsverksamheten höjs genom avvikelse från deklarationen uppkommer frågan i vilka fall också egenavgifterna ska ändras. Frågan har prövats i RÅ 1987 ref. 65 I-II och RÅ 1990 ref. 37 (plenum). Samtidigt med den senare domen prövades två likartade fall med samma utgång.

26.5.1 Mindre ändring

Av 1987 års domar framgår att avdraget för egenavgifter ska räknas om när det är fråga om mer än en mindre ändring av nettointäkten. Även efter 1990 års domar har 1987 års domar giltighet. RSV har med anledning av 1987 års domar i en skrivelse 1987-05-18 (dnr 607/87-309) angett att med mer än en mindre ändring bör förstås ändring av nettointäkten före avdrag för avsättning för egenavgifter på mer än 20 %. Ändringar av intäkten med lägre belopp än 10 000 kr bör dock alltid räknas som mindre ändring och ändringar på högre belopp än 100 000 kr alltid räknas som mer än en mindre ändring. 1987 års domar från RR får tolkas så att om det är fråga om mer än en mindre ändring av nettointäkten så bör omräkning göras ex officio. Någon åtskillnad mellan skattskyldiga med avsättning gjord i räkenskaperna och andra bör inte göras. Om det istället är fråga om endast en mindre ändring av nettointäkten bör någon ändring av avdraget för egenavgifter inte göras utan yrkande från den skattskyldige. Om denne yrkar ändrat avdrag bör detta kunna godtas både när avdraget görs i bokslutet och när det görs i deklarationen.

26.5.2 Avstämning i deklarationen

Skattskyldiga som har valt att inte göra avsättning för egenavgifter i räkenskaperna utan i deklarationen gör också sin avstämning i deklarationen. Det avsatta beloppet ska återföras till beskattning följande beskattningsår och avdrag görs för de slutligt fastställda avgifterna. Vid 2005 års taxering ska det vid 2004 års taxering medgivna avdraget för avsättning för egenavgifter tas upp som intäkt och de slutligt fastställda egenavgifterna för taxeringsåret 2004 dras av.

26.5.3 Avstämning i räkenskaperna

Skattskyldiga som väljer att göra avdrag för avsättning för egenavgifter i räkenskaperna bör också göra avstämningen i räkenskaperna. Överensstämmer den skattemässiga och den bokföringsmässiga avsättningen behöver den skattskyldige inte öppet redovisa avstämningen i deklarationen. Denna blir ju riktigt redovisad i räkenskaperna. Överensstämmer däremot inte den skattemässiga och den bokföringsmässiga avsättningen måste en avstämning göras i deklarationen.

26.5.4 Brutet räkenskapsår

Brutet räkenskapsår förekommer endast undantagsvis. För närmare beskrivning av tillvägagångssättet när det gäller avstämning m.m. vid brutet räkenskapsår, se Handledning för rörelse- och jordbruk 1988.